

ФОНОСЕМАНТИЧНІ І ФНОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ У ФРАНЦУЗЬКИХ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

Дегтярьова Є.О.

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

degtereva1981@gmail.com

Abstract. The paper is focused on phonosemantic and phonostylistic organization of the French postmodernist prose. The author analyses sounds and phonological structures as a means of enhancing the expressiveness of literary text. The research has been made on the basis of the French postmodernist novels of C. Gailly “Dernier amour”.

Key words: alliteration, anaphora, assonance, epiphora, French postmodernist novel, phonological structures, sounds.

Віддзеркалюючи нові принципи мислення, світобачення людини, що втілюють стан кризи, нестабільності кінця XX – початку XXI століть, постмодерністська парадигма зумовлює особливості сучасних художніх текстів, у яких персонажі показані через відображення підсвідомого, глибинних рівнів психічної активності, руху станів свідомості. Французьким постмодерністським творам властиве зближення романного слова зі словом вірша, конвергенція прозових і поетичних структур як у плані форми (рефрени, лейтмотивні повтори, анафори, епіфори, алітерації тощо), так й у плані змісту (метафоризація романної оповіді).

Аналіз матеріалу демонструє, що фоносемантичні і фоностилістичні засоби широко використовуються у текстах французьких письменників-постмодерністів. Як приклад розглянемо уривок з роману К. Гайї “Dernier amour”, у якому головний герой Поль випадково зустрічає на вокзалі свою дружину: *Elle était blonde avec des lunettes noires. Elle a toujours été blonde. Lucie est une vraie blonde. En été elle portait des lunettes noires presque tout le temps. Les yeux bleus paraît-il sont plus sensibles. La lumière d'été leur fait mal. Toute vêtue de couleurs claires. Elle tirait une valise bleu marine. Le déhanchement asymétrique qu'elle avait toujours eu s'accroissait à mesure qu'elle vieillissait. C'est mal dit mais c'est exact. Et ce sont de semblables détails qui vous touchent. Vous attendrissent en vous rappelant que toute cette vie vous l'avez passée ensemble. Ça aussi c'est mal dit. On pourrait le dire mieux que ça. Mal dit ou pas. Paul eut envie d'appeler sa femme. Appeler. Appeler. Lucie. Ne me laisse pas. J'ai pas le courage. C'est trop dur. Je vais pas pouvoir. Mais si. Il renonça. C'eût été compliquer les choses. Les rendre, si possible, encore plus pénibles. L'ombre de ton sourire. Rappelle-toi. Sinatra. Il monta dans le train. Voiture 5. Place 42. Intérieur rouge et noir. Noir de houille. Rouge lie de vin (Gailly, 2013, c. 45–46).*

У сюжетному плані йдеться про те, що Поль згадує про щасливе минуле подружнього життя (*ce sont de semblables détails qui vous touchent. Vous attendrissent en vous rappelant que toute cette vie vous l'avez passée ensemble*). У наведеному уривку звертаємо увагу насамперед на алітераційно-асонансний ефект, який досягається повтором певних звуків. Почуття героя до жінки увиразнюються за рахунок насичення тексту словами із домінуванням звуків [l], [m], [n], які характеризуються як ніжні, м'які (Кухаренко, 2004, с. 22).

Словесна палітра опису коханої є емоційно насиченою. Тричі повторений прикметник жіночого роду *blonde* adj. в епіфорі *Elle était blonde [...]. Elle a toujours été blonde. Lucie est une vraie blonde* підкреслює теплі почуття Поля, оскільки за словниковою статтею біляве волосся є символом божественної краси (Chevalier, 2002, с. 132), Поль зазначає, що вона була блондинкою (*était blonde*), завжди була блондинкою (*a toujours été blonde*) і є справжньою блондинкою (*est une vraie blonde*). Деривація, коли вжиті різні дієслівні часи: минулий недоконаний, минулий доконаний і теперішній, підкреслює, що дружина залишається для героя такою ж привабливою, як і раніше. Люсі одягнута у світлі кольори (*Toute vêtue de couleurs claires*), її блакитні очі та сумка (*Les yeux bleus; une valise bleu marine*) милують око чоловіка, але чорні окуляри (*des lunettes noires*), згадані двічі, привносять нотки суму в зоровий образ жінки.

За рахунок трикратного анафоричного повтору прислівника з негативною конотацією *mal* adv. та дієслова в інфінітивній формі *appeler* v.tr. відбувається підсилення емоційності мовлення персонажа (*C'est mal dit mais c'est exact. [...] Ça aussi c'est mal dit. [...] Mal dit ou pas. Paul eut envie d'appeler sa femme. Appeler. Appeler*).

Синтаксис передає хаотичний перебіг думок Поля: еліптичні номінативні речення та парцельовані конструкції створюють ефект напливання думки на думку, сигналізують про певну психоемоційну дезорієнтацію, стан неспокою і створюють ефект занурення у свідомість персонажа. Він сідає у потяг, і в його внутрішньому мовленні знов відбувається візуалізація кольорів, передана за допомогою хіазму як різновиду синтаксичного паралелізму, в якому друга половина фрази містить зворотній порядок слів: *Il monta dans le train. Voiture 5. Place 42. Intérieur rouge et noir. Noir de houille. Rouge lie de vin*. Перехресне розташування паралельних членів речення – прикметників *rouge* adj. і *noir* adj. в еліптичних номінативних реченнях підсилює експресивність думок героя.

Чорний колір нагадує йому вугілля, що імплікує думку про смерть, оскільки воно перебуває під землею. Червоний асоціюється у Поля з вином, яке зазвичай позначає силу і безсмерття (там само, с. 1016), але уточнення *lie de vin* свідчить про те, що сили у персонажа закінчуються, його розмірковування є тому підтвердженням (*C'est trop dur. Je vais pas pouvoir*), тому в уривку червоний колір опосередковує страх і відчай смертельно хворого героя.

Негативні емоції персонажа змінюють і фонічну організацію тексту: м'які звуки [l], [m], [n] поступаються місцем сонорним [r], [d] та фонічним структурам [dr], [br], [tr], які створюють напружену фоносемантику кінця уривку (*J'ai pas le courage. C'est trop dur. Je vais pas pouvoir. Mais si. Il renonça. C'eût été compliquer les choses. Les rendre, si possible, encore plus pénibles. L'ombre de ton sourire. Rappelle-toi. Sinatra. Il monta dans le train. Voiture 5. Place 42. Intérieur rouge et noir. Noir de houille. Rouge lie de vin*).

Отже, у французьких художніх текстах фонічні структури створюють додаткове емоційне і смислове навантаження, виконуючи зображальну й експресивну і стилістичну функції. Уміле використання авторами-постмодерністами звуків та їхніх поєднань у складі фоносемантичних і фоностилістичних засобів є ефективним прийомом поетизації прозового тексту.

Література

1. Кухаренко, В. А. (2004). *Інтерпретація тексту*. Нова Книга.
2. Chevalier, J. (2002). *Dictionnaire des Symboles*. Ed. Robert Laffont.
3. Gailly, C. (2013). *Dernier amour*. Ed. de Minuit.